

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē sundarakāṇḍē

॥ catuḥ ṣaṣṭitamah sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ catuḥ ṣaṣṭitamah sargaḥ ॥
dadhimukhataḥ

sugrīvasandēśamākarṇyāṅgadhanumadādīnāṃ vānarāṇāṃ
kiṣkindhāyāṃ gamanaṃ hanumatā śrīrāmaṃ praṇamya
sītadarśanasamācārasya nivēdanaṃ ca

sugrīvēṇaivamuktastu
hr̥ṣṭō dadhimukhaḥ kapiḥ |
rāghavaṃ lakṣmaṇaṃ caiva
sugrīvaṃ cābhyavādayat || 5.64.1 ||

sa praṇamya ca sugrīvaṃ
rāghavau ca mahābalau |
vānaraiḥ sahitaḥ śūrai -
rdivamēvōtpapāta ha || 5.64.2 ||

sa yathaiivāgataḥ pūrvam
tathaiva tvaritaṃ gataḥ |
nipatya gaganād bhūmau
tadvanaṃ pravivēśa ha || 5.64.3 ||

sa praviṣṭō madhuvanaṃ
dadarśa hariyūthapān |

vimadānuddhatān sarvān
mēhamānān madhūdakam || 5.64.4 ||

sa tānupāgamad vīrō
baddhvā karapuṭāñjalim |
uvāca vacanaṃ ślakṣṇa -
midam hr̥ṣṭavadaṅgadam || 5.64.5 ||

saumya rōṣō na kartavyō
yadēbhiḥ parivāraṇam |
ajñānād rakṣibhiḥ krōdhād
bhavantah pratiṣēdhitāḥ || 5.64.6 ||

śrāntō dūrādanuprāptō
bhakṣayasva svakaṃ madhu |
yuvarājastvamīśaśca
vanasyāsyā mahābala || 5.64.7 ||

maurkhyāt pūrvaṃ kṛtō rōṣa -
stad bhavān kṣantumarhati |
yathaiva hi pitā tē'bhūt
pūrvaṃ harigaṇēśvaraḥ || 5.64.8 ||

tathā tvamapi sugrīvō
nānyastu harisattama |
ākhyātaṃ hi mayā gatvā
pitṛvyasya tavānagha || 5.64.9 ||

ihōpayānaṃ sarvēṣā -
mētēṣāṃ vanacāriṇām |

*bhavadāgamaṇaṃ śrutvā
sahaibhirvanacāribhiḥ || 5.64.10 ||*

*prahr̥ṣṭō na tu ruṣṭō'sau
vanaṃ śrutvā pradharṣitam |
prahr̥ṣṭō mām pitṛvyastē
sugrīvō vānarēśvaraḥ || 5.64.11 ||*

*śīghraṃ prēṣaya sarvāmstā -
niti hōvāca pārthivaḥ |
śrutvā dadhimukhasyaitad
vacanaṃ ślakṣṇamaṅgadaḥ || 5.64.12 ||*

*abravit tān hariśrēṣṭhō
vākyam vākyaviśāradaḥ |
śaṅkē śrutō'yaṃ vṛttāntō
rāmēṇa hariyūthapāḥ || 5.64.13 ||*

*ayaṃ ca harṣādākhyāti
tēna jānāmi hētunā |
tat kṣamaṃ nēha naḥ sthātuṃ
kṛtē kāryē parantapāḥ || 5.64.14 ||*

*pītvā madhu yathākāmaṃ
vikrāntā vanacāriṇaḥ |
kiṃ śēṣaṃ gamaṇaṃ tatra
sugrīvō yatra vānaraḥ || 5.64.15 ||*

*sarvē yathā mām vakṣyanti
samētya haripuṅgavāḥ |*

tathāsmi kartā kartavyē

bhavadbhiḥ paravānaḥam || 5.64.16 ||

nājñāpayitumīśō'haṃ

yuvarājō'smi yadyapi |

ayuktaṃ kṛtakarmāṇō

yūyaṃ dharṣayitum balāt || 5.64.17 ||

bruvataścāṅgadasyaivaṃ

śrutvā vacanamuttamam |

prahrṣṭamanasō vākya -

midamūcurvanaukasah || 5.64.18 ||

ēvaṃ vakṣyati kō rājan

prabhuḥ san vānararṣabha |

aiśvaryamadamattō hi

sarvō'hamiti manyatē || 5.64.19 ||

tava cēdaṃ susadṛśaṃ

vākyaṃ nānyasya kasyacit |

sannatirhi tavākhyāti

bhaviṣyacchubhayōgyatām || 5.64.20 ||

sarvē vayamapi prāptā -

statra gantum kṛtakṣaṇāḥ |

sa yatra harivīrāṇāṃ

sugrīvaḥ patiravyayaḥ || 5.64.21 ||

tvayā hyanuktairharibhi -

rnaiva śakyaṃ padāt padam |

kvacid gantum hariśrēṣṭha

brūmaḥ satyamidaṃ tu tē || 5.64.22 ||

ēvaṃ tu vadatāṃ tēṣā -

maṅgadaḥ pratyabhāṣata |

sādhu gacchāma ityuktvā

khamutpēturmahābalāḥ || 5.64.23 ||

utpatantamanūtpētuh

sarvē tē hariyūthapāḥ |

kṛtvā'kāśaṃ nirākāśaṃ

yantrōtkṣiptā ivōpalāḥ || 5.64.24 ||

aṅgadaṃ purataḥ kṛtvā

hanūmantaṃ ca vānaram |

tē'mbaraṃ sahasōtpatya

vēgavantaḥ plavaṅgamāḥ || 5.64.25 ||

vinadantō mahānādaṃ

ghanā vātēritā yathā |

aṅgadē samanuprāptē

sugrīvō vānarēśvaraḥ || 5.64.26 ||

uvāca śōkasantaptaṃ

rāmaṃ kamalalōcanam |

samāśvasihi bhadraṃ tē

drṣṭvā dēvī na saṃśayaḥ || 5.64.27 ||

nāgantumiha śakyaṃ tai -

ratītasamayairiha |

aṅgadasya prahaṛṣācca
jānāmi śubhadarśana || 5.64.28 ||

na matsakāśamāgacchēt
kṛtyē hi vinipātītē |
yuvarājō mahābāhuḥ
plavatāmaṅgadō varaḥ || 5.64.29 ||

yadyapyakṛtakṛtyānā -
mīdṛśaḥ syādopakramaḥ |
bhavēt tu dīnavadanō
bhrāntaviplutamānasaḥ || 5.64.30 ||

pitṛpaitāmahaṃ caitat
pūrvakairabhirakṣitam |
na mē madhuvanaṃ hanyā -
dadṛṣṭvā janakātmajām || 5.64.31 ||

kausalyā suprajā rāma
samāśvasiḥi suvrata |
dṛṣṭā dēvī na sandēhō
na cānyēna hanūmatā || 5.64.32 ||

nahyanyaḥ karmaṇō hētuḥ
sādhanē'sya hanūmataḥ |
hanūmatīha siddhiśca
matiśca matisattama || 5.64.33 ||

vyavasāyaśca śauryaṃ ca
śrutam cāpi pratiṣṭhitam |

jāmbavān yatra nētā syā -
daṅgadaśca harīśvaraḥ || 5.64.34 ||

hanumāṃścāpyadhiṣṭhātā
na tatra gatiranyathā |
mā bhūścintāsamāyuktaḥ
sampratyamitavikrama || 5.64.35 ||

yadā hi darpitōdagrāḥ
saṅgatāḥ kānanaukaśaḥ |
naiṣāmakṛtakāryāṇā -
mīdṛśaḥ syādupakramaḥ || 5.64.36 ||

vanabhaṅgēna jānāmi
madhūnāṃ bhakṣaṇēna ca |
tataḥ kilakilāśabdaṃ
śuśrāvāsannamambarē || 5.64.37 ||

hanūmatkarmadr̥ptānāṃ
nadatāṃ kānanaukasām |
kiṣkindhāmupayātānāṃ
siddhiṃ kathayatāmiva || 5.64.38 ||

tataḥ śrutvā ninādaṃ taṃ
kapīnāṃ kapisattamaḥ |
āyatāñcitalāṅgūlaḥ
sō'bhavaddhr̥ṣṭamānasaḥ || 5.64.39 ||

ājagmustē'pi harayō
rāmadarśanakāṅkṣiṇaḥ |

aṅgadaṃ purataḥ kṛtvā

hanūmantam ca vānaram || 5.64.40 ||

tē'ṅgadapramukhā vīrāḥ

prahr̥ṣṭāśca mudānvitāḥ |

nipēturharirājasya

samīpē rāghavasya ca || 5.64.41 ||

hanūmāṃśca mahābāhuḥ

praṇamya śīrasā tataḥ |

niyatāmakṣatām dēvīm

rāghavāya nyavēdayat || 5.64.42 ||

dr̥ṣṭā dēvīti hanuma -

dvadanādamṛtōpamam |

ākarṇya vacanaṃ rāmō

harṣamāpa salakṣmaṇaḥ || 5.64.43 ||

niścitarthaṃ tatastasmin

sugrīvaṃ pavanātmajē |

lakṣmaṇaḥ prītimān prītaṃ

bahumānādavaikṣata || 5.64.44 ||

prītyā ca parayōpētō

rāghavaḥ paravīrahā |

bahumānēna mahatā

hanūmantamavaikṣata || 5.64.45 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye

sundarakāṇḍē catuḥ ṣaṣṭitamaḥ sargaḥ ||